

Vana kabaree hoiatus

John Kanderi muusikal “Kabaree”, esietendus 9. II [rahvusooperis Estonia](#).

Päris kasulik, eriti tuliselt oodatud ja uudishimu kütnud lavastuse puhul, kui vahel on aega arvustust kirjutada veidi pikemalt, lasta etenduse toorel emotsioonil rahuneda, lugeda teiste arvajate kirjutisi ja mõtiskleda, mis siis õieti nähtud sai. Aga mida pikemalt mõtelda ja materjali koguda, seda segasemaks lähevad tunded ja seda raskem on selgeid järeldusi sõnastada. Nagu tummise sisu ja rikaste meloodiatega muusikal ise, on ka seda ümbritsev arvamuste ring mitmetahuline, emotsionaalne ja nurgeline. Ja nagu toimiv ühiskondki, on see erisuste rahulik diskussioon ja kooseksisteerimine pigem voorus, mitte pahe. Aga nagu ühiskonnas, on siingi äärmuslikkust, sallimatust ja agressiivsust ning valvsuse kadumisel ja tundeleiguse süvenemise korral võivad need kolm muunduda kontrollimatuks ideoloogiliseks vägivallaks, mis muudab kogu senist maailmakorda ja seab ohtu nii mõnegi eksistentsi.

Ei, jutt käib muusikalist “Kabaree”, mis veebruari alul [rahvusooperis Estonia](#) esietendus, mitte mõnest tavalisest argipäevast siin ärevas maailmas. Kultusteoste uuslavastuste tegijailt on ikka kombeks küsida: “Miks just nüüd ja miks just praegu?” ja sellele vastas üks peaosatäitjaist Priit Võigemast tabavalt: “Praegu me oleme jälle selles seisus – Euroopas käib sõda ja selline ärevus on jällegi õhus. Ja seda ärevust üritatakse eemale lükata pidutsedes ja silma kinni pigistades, et küll läheb üle, inimestel tuleb mõistus tagasi pähe ja kõik läheb hästi ja loodame, et inimesed on ikka armsad ja head ja lepivad omavahel ära. Sama rõhutab kavalehel ka lavastaja AnnaKarin Hirdwall, kes seab hirmu oma “Kabaree” läbivaks teemaks – hirm kombeid järgida või neist lahti öelda, hirm armastada ja olla armastatud, hirm ebaõnnestuda ja unistada, hirm ühiskonda muuta või ise muutuda. Kõik see kõlab kokku kakofooniaga, mis meid praegu geopoliitilises ja ühiskondlikus olukorras ümbritseb. Ja ometi on esietenduse eel ja järel kõlanud palju arvamusi, mis selle justkui kõrvale jätavad: näiteks muinsuskaitse seltsis, mis leidis, et on “solvav ja ebakohane 9. märtsil 2024 etendada [teatris rõõmsat ajaviidet](#) pakkuvat muusikali “Kabaree”” ja nõudis

Muusika

34,35

Rahvusooper Estonia
Teater

etenduse ärajätmist (ERR, 10. I); mõne kriitiku nõutus, et glamuuri ja kõntsa oli laval liialt vähe (Postimees, 15. II); ning teise arvamus, et XX sajandi natside tegudest ei peaks teadmatud just muusikalist teada saama. (Sirp, 16. II) Tulutu on hakata vaidlema, eks igaüks saab isemoodi aru, küll aga maksab rõhutada, et suurte üldistuste, eelduste ja iseenesestmõistetavuse aeg on mõneks ajaks ümber. Ei maksa arvata, et teater, sh muusikateater, on pelk rõõmus ajaviide, sest just teater reageerib ühiskonnas toimuvale kiirelt ja teravalt ning seda on tähelepanelik publik juba mängukavadest märganud. Samuti ei maksa eeldada, et kõik samamoodi mõtlevad kui mina ja mu kõlakoja asukad – arvamus on palju ja kuni globaalse inforuumi ekraanivaatajad oma algoritmi toidavad, näemegi vaid oma tõekspidamisi toetavaid kõverpeegleid. Ja eriti ei maksa iseenesestmõistetavalt oodata, et igas ilmakaares mõisted vabadus, rahvus või vaba tahe sama tähendust kannavad. Selleks ei ole vaja isegi Hiina, USAsse või Venemaale sõita, piisab ka teises linnaosas vestluse alustamisest.

Loomulikult ei mahu kõik see tänane segapundar isegi “Kabaree” mõõtu suurde muusikali. Fašismist on palju rohkem ja ka vähem õnnestunud teoseid loodud, kuid paraku pole see inimese käitumismustris kaugelt unikaalne. Kahjuks koob see agressiivne, fanaatiline ja hävitav lõng muu armsa inimliku argipäeva vahele katkematut mustrit nagu ähvardav marsisamm ning kõik, mis me selle vastu teha saame, on meenutada, miks selle võidukäik üldse pause teeb. Ja mis siis, kui saalis juhtubki olema mõni, kes ei mäleta, pole näinud ega kuulnud? Väga hea! Las näeb ja kuuleb, las mõtleb ja küsib – oleks siis vaid selgitajaid!

Kunstiliselt pole Hirdwall oma lavastuses originaalitseda ega efektitseda püüdnud, vaid mõistnud “Kabaree” materjali rikkust ja lubanud sel särada. Samuti pole ta lasknud end Bob Fosse suurepärasel filmil mõjutada, vaid lähtunud Broadway lavaversioonist, mis sisaldab rohkem tegevusliine ja inimlikku mitmekesisust. Peaosalistes on lavastaja targalt panustanud tugevatele näitlejaile ja tantsijaile, kes ülejäänud trupi pöörise kaasa tõmbavad – eeskätt Priit Võigemast, Piret Krumm, Katrin Karisma, Hanna-Liina Võsa, Kaarel Targo ja Kalle Sepp. Juba esimestest hetkedest on Estonia väärikas saalis teistsugust

hõngu, sest sisse astudes tervitavad publikut kabaree tantsijad ja jazzbänd, kes rahvaga vestlevad, nalja viskavad ja ridade vahel tantsu löövad. See loob ootamatult hubase ja intiimse meeleolu, milles ka peen publik ei pea paljuks elevamalt sumiseda kui muidu. Ja kui kõik valmis, ilmub järsku nagu maa alt Konferansjee (Priit Võigemast / Kaarel Targo), üleni valges, müstiline ja kelmikas nagu ilmutis. Kuigi sündmustiku mõttes on peaosalised Sally ja Cliff, on Konferansjee üks kummaliselt märgiline ja kõike hõlmav tegelaskuju. Selliseid ajas ja ruumis vabalt liikuvaid tegelasi on nii mõneski teoses veel, kuid Konferansjee on muusikaliteatri üks parimaid näiteid. Sündmustikuga lõdvalt seotud, kuid kõikjal kohal, kõike teadev ja nägev trikster – aga nagu siingi kogeda sai, siis äärmist virtuoossust ja võhma nõudev roll. Hendrik Alla: “On kummaline, kui sellise kaliibriga kahur nagu Võigemast – teda nimetatakse praegu Eesti teatri kõige kuumemaks nimeks, kes toob kõik saalid täis, samas esindab ta eriti kõrget töömoraali ja haruldast näitlejameisterlikkust – lavale veeretatakse ja siis teda seal täies mahus ära ei kasutata.” (Postimees) Siinkirjutajale on selline järeldus kummaline, sest raske on ette kujutada, kuidas oleks saanud teda veel rohkem ära kasutada. Võigemasti Konferansjee on tõeliselt magneetiline, särav ja sensuaalne, hirmuäratavalt sümpaatne ja hurmavalt ohtlik, kuid mis veel olulisem – tundliku ja targa näitlejana suudab ta käia täpselt nilbe ja labase peenikesel piiril. Kaarel Targol on tükk tegemist, et teises koosseisus Võigemasti platvormkingi täita, kuid temagi suudab oma looma valla lasta, kuigi veidi maalähedasema ja argisemana.

Teine tegelane, kelle ilmumist “Kabareega” tuttav publik pikisilmi ootab, on Sally (Piret Krumm / Hanna-Liina Võsa), ning kuigi see ilmumine mõjub esimese hooga veidi kohmakalt, toovad nii Krumm kui Võsa kaasa oma vokaalse tulevärgi. Need kaks Sallyt on mõistagi erinevad: Krummi oma tulisem, meelegeitlikult lõbusam ja sensuaalsem, Võsa oma lapselikum, naiivsem ja haavatavam. Ja kui avaloos “Mamma küll ei teada või” (“Don’t Tell Mama”) tõmbavad mõlemad peo käima, on muusikali nimilaul süžeele kohaselt valus ja rabe. Esimese hooga on see tõlgendus isegi ootamatu, eriti kui Liza Minelli rõõmus elupõletus kõrvus, aga ometi toimib siin see laul hoopis teise koha pealt, hoopis meelegeitlikumas ja pessimistlikumas võtmes.

Absurdsest tüllihunnikust ebalevalt ilmudes ja tõsistele natsidele elujaatust karjatades tuletab Sally meelde, et olgu pidu kui maru tahes, ei kao pohmell ja arved kuhugi. Rääkimata fašistidest.

Cliff (Kalle Sepp / Kaarel Targo) mõjub lavaversioonis isegi veidi kõrvaltvaatajamana kui filmi kontsentreeritud versioonis. Nii Sepa kui Targo Cliff mõjub kohmetult ja ontlikult kuni ohutunne alalhoiuintinkti äratab ja ta ülepeakaela käärivast olukorrast põgeneb. Aga “Kabaree” ei anna hinnangut, ei põgenejaile, jääjaile ega ka neile, kes pimeduse saabudes armastada julgevad. Üks ilus tegevusliin, mis sageli teenimatult kõrvale jääb, on proua Schneideri (Katrin Karisma / Juuli Lill) ja härra Schulzi (Jassi Zahharov / Mart Laur) oma, kuigi see võib ahistavas ühiskonnas elanuile olla kõige kõnekam. Kuigi mõlemad koosseisud toovad kaunilt esile just selle küpsete inimeste alalhoidlikkuse ja ettevaatlikkuse, millega nad uue maailmakorra kujunemist jälgivad ja läheduse igatsust leevendavad, tuleb eriti esile tuua Karisma ja Zahharovi duot. Veidi vanema paarina on nende koosluses rohkem õrnust, huumorit ja relvitukstegevast leplikkust. Karisma jõuline otsusekindlus ja Zahharovi armunud leebus sobivad omavahel nii valatult, et jääb mulje, nagu nad oleksid elu aeg lavapartnerid olnud.

Veel äramärkimisi: Mart Madiste ja Jaak Jõekalda sõbralik nats on suurepärane meeldetuletus, et fanatism võib nakatada ka kõige meeldivamaid ja toredamaid kaaslasi. Selle teiseks liigutavaks illustreerijaks on Rafael Dicenta helge ja särav esitus laulust “Homne päev ootab mind” (“Tomorrow Belongs To Me”). See lihtne ja kaunis lugu on muusikaliteatri üks säravamaid näiteid sellest, kuidas üks väike kõrvaltegelase repliik võib saada terve teose jaoks märgiliseks ja pöördeliseks punktiks, rääkimata sellest, et jõhkra alltekstiga lauluke jääb mitmeks päevaks kummitama. Eraldi maksab kiita kunstnikku Caroline Romaret, kes möödus sujuvalt klišeedest ja leidis tõeliselt värvilise, mängulise ja omapärase visuaali, kui otsustas vältida Moulin Rouge’ile omaseid nahka, lateksit, siidi ja pitsi. “See on keldriklubi Berliinis! [---] On üks kunstnik, Heanne Mammen, kes Berliini klubides inimeste portreesid joonistas ja tema oli mulle suur inspiratsiooniallikas. Sain oma värviskeemi tema maalidest. Alustame üsna värvirikkalt ja pöörame siis kõik mustvalgeks.”

(“Ringvaade”, 1. II) Ja viimaks: Kirke Kangro uustõlge annab nii kõne- kui laulutekstidele uue hingamise!

“Kabareest” võiks rääkida veel pikalt, nii uuest kui varasematest lavastustest ja filmist, ning aegadest, mis neid ümbritsenud, sest isegi kui I vaatuse lõpuks kippus publik Estonia nagisevatel toolidel nihelema, oli tema tähelepanu absoluutne, kui II vaatuse lõpus tegelased end pesuväele koorisid, suitsusesse kambrisse sammusid ja nende selgade taustal langes ekraan vangilaagrite tätoveeritud kätega. AnnaKarin Hirdwalli “Kabaree” läheb auga eesti teatrilukku ja jääb vaid loota, et see on märk uutest tuultest rahvusoperis – et Estonia oma uue maja plaanide ja välismaa tegijate imetlemise unest ärkab ja hakkab jõulisemalt suhestuma ümbritseva rahvaga, kelle operimajas ta tegutseb.

Emcee Konferansjee Priit Võigemasti kehastuses. Stseen Lavastusest.

Auri Jürna, lavastaja